

#8 • VAD VORE LIVET UTAN MEDIA

# Pronto

## En bra medie- upphandling

Råd från bibliotek, upphandlare,  
expert och leverantör, s. 10-11



»Vi behöver  
chockas och  
reagera«

Intervju med David Lagercrantz, s. 14-15

För många är biblioteken en viktig mötesplats och kunskapskälla. Pronto ges ut av BTJ för att ge möjligheter för fler att upptäcka litteratur och kultur och öka förståelsen för BTJ:s utbud av produkter och tjänster. Med engagemang, läsfrämjande och läsinspirerande arbete växer förståelsen i samhället. Genom att göra kunskap och medier tillgängligt för fler, arbetar vi för ett inkluderande samhälle. Därför är vi stolta över att få stödja biblioteken genom vår verksamhet på BTJ och vara en del av framtidens bibliotek.

Så länge inget annat anges är texterna skrivna av medarbetare på BTJ.

Pronto kommer ut med tre nummer per år. Vill du prenumerera? Anmäl dig på: [www.btj.se/pronto](http://www.btj.se/pronto)

[btjverige](https://www.facebook.com/btjverige)  
[btjverige](https://twitter.com/btjverige)  
[btjverige](https://www.instagram.com/btjverige)  
[company/btj](https://www.linkedin.com/company/btj)  
[blogg.btj.se](https://www.blogg.btj.se)

”Det finns ingen perfekt bok, bara perfekta böcker.” Detta vet alla biblioteksanställda som har hjälpt en besökare att hitta en ny läsoplevelse. Citatet är en parafraiserad av marknadsanalytikern och psykofysikern Howard Moskowitz insikt. Den brukar uttryckas ”Det finns ingen perfekt Pepsi, bara perfekta Pepsis.” Andemeningen är att fulländad matchning mellan behov och lösning kräver mångfald.

Det var författaren Malcolm Gladwell som populariserade Moskowitz insikt. Budskapet är att söka ”det perfekta” är fel utgångspunkt. Utgångspunkten bör vara att hitta rätt bredd och variation på sitt utbud.

Marknadsekonomi har många brister men dess förmåga att erbjuda bredd och varians är långtgående. Dagens mediekonsumenter har oändliga möjligheter att förkovra sig. I överflödet behöver vi i stället hjälp att välja och välja bort. Det kräver erfarenhet och kompetens, det som på biblioteksspråk brukar kallas förmedling. På BTJ kallar vi det inköpsvägledning. Men även vår medieaffär bygger på att erbjuda bredd och kompetens.

”Vi svarar upphandlingar där vi kan bidra med något utan att endast konkurrera med pris. Vi vill erbjuda bredd och kompetens. Det var inte möjligt i det här fallet.” Så förklarar produktägare Mattias Persson varför BTJ valt att inte svara på en medieupphandling.

Det här numret av Pronto handlar om medieupphandling och medieinköp. ”Det verkar vara en biblioteksmediemarknad som inte är helt sund just nu.” konstaterar Finn Axelsson, enhetschef på Stadsbiblioteket i Halmstad.

Förhoppningsvis kan texterna i den här tidningen inspirera till att det i slutändan blir lättare för låntagarna att välja i ett brett utbud av perfekta böcker.

Gunnar Rensfeldt  
Marknadskommunikatör



## Bortse från upphandlingen?

Det vi kallar ”BTJ-unikt” är de titlar som bara finns hos oss. Därför har du alltid rätt att köpa dessa produkter, även om du har ett eller flera avtal med andra medieleverantörer. Exempel på BTJ-unika produkter är storstilsböcker, fysiska ljudböcker och tvillingpaket. Samtliga av dessa är läsfrämjande.

[butik.btj.se](http://butik.btj.se)



# Internt eller externt – hur kan biblioteken lösa inköp och katalogisering?

**Även om Sveriges folkbibliotek delar grunduppdrag har de alltid fått anpassa sig till sina lokala förutsättningar och behov. Men de senaste 20 åren har variationen i vilka lösningar biblioteken väljer blivit allt större. Vilka är för- och nackdelarna med att lösa mycket med egen personal eller med att köpa tjänster?**

– Vi har haft Bibliografisk service och Inköpsvägledning sedan hedenhöstiden. Det har alltid varit BTJ, säger Petra Ericsson Rolfsdotter, katalog- och inköpsansvarig bibliotekarie på Tyresö bibliotek, som också har medieavtal med BTJ.

Östersunds bibliotek sköter inköp och katalogisering med egen personal. Medieavtal har de via SKL Kommentus ramavtal. Idag har biblioteket åtta tjänster i personalen vars största syssla är inköp. Det sedan årsskiftet 2018-2019 då den nuvarande organisationen togs fram.

– Då skapades den här mediegruppen som har fokus mot beståndet och har huvudansvaret för inköp. Vårt sätt att arbeta behövde bli mer utåtriktat, mer utanför huset och nå nya målgrupper. För de nya uppdragen och utifrån önskemål från personalen att kunna specialisera sig mer gjorde vi om organisationen, säger Elin Fritzell, bibliotekarie i mediegruppen på Östersunds bibliotek.

**Katalogisering som tjänst eller undantagsvis**  
Katalogisering sker endast undantagsvis på Östersunds bibliotek när det köps in böcker som rör Jämtland och Härjedalen och som saknar katalogposter i Libris. Elin Fritzell uppskattar att det rör ett par böcker per månad.

– Det är så lite vi behöver göra katalogisering på så det är verkligen bara efter behov. Det funkar bra för vår del, vi bidrar med det vi kan, säger Elin Fritzell.

”Bidraget” som hon nämner är katalogiseringen av eget material som bibliotek åtar sig när de ansluter sig till Libris. Tyresö, som är ett ungefär hälften så stort bibliotek, bidrar via Bibliografisk service med nära 20 gånger fler nya katalogposter till Libris, även om de själva inte än är anslutna till den nationella katalogen.

– Bibliografisk service och Inköpsvägledningen sparar väldigt mycket tid. Vi kommer inte lägga en tjänst på katalogisering. Det kommer vi inte att



Petra Ericsson Rolfsdotter. Foto: Privat.



»Inköp är vår största arbetssyssla. Alla som är med i gruppen har lite annorlunda tillvägagångssätt«



Elin Fritzell Foto: Privat.

göra. Det vore som att gå tillbaka. Alla som jobbar på biblioteket är delaktiga i inköpen, även om vi är två som trycker på beställningsknappen, säger Petra Ericsson Rolfsdotter.

All personal i Tyresö deltar i inköpsarbetet, men i väldigt olika grad. De flesta lägger en mycket liten del av sin arbetstid på inköp. Två personer har ett större ansvar.

– Jag är även ute i den övriga verksamheten. Huvuddelen av mitt arbete är som katalog- och inköpsansvarig. Självklart tar den digitala listan tid att gå igenom noga och beställa ifrån men inköpsförslagen från låntagarna tar mer tid. Där har ingen gjort jobbet åt mig innan och tyckt och tänkt om en bok och sett vad det är för något, säger Petra Ericsson Rolfsdotter.

Östersunds bibliotek hade tidigare ett liknande upplägg där en större del av personalen var involverad och köpte in inom olika inriktningar och till olika enheter. Men nu är arbetet centraliserat till mediegruppen där Elin Fritzell ingår.

– Inköp är vår största arbetssyssla. Alla som är med i gruppen har lite annorlunda tillvägagångssätt. Jag

vet att många använder sig av katalogerna som vi får, som tycker att det är trevligt att gå igenom dem, säger hon.

#### Litteraturförslag från låntagare

Båda biblioteken nämner BTJ:s FörlagsDigiDagarna som ett bra sätt för att hålla koll på kommande utgivning. I både Östersund och Tyresö används medieleverantörens nätbutik för olika typer av tematiska sökningar. Likaså är litteraturförslagen från låntagarna välkomna men arbetskrävande.

– Vi får ju också väldigt mycket inköpsförslag från våra låntagare de är väldigt duktiga på att vara ute i god tid på att skicka in inköpsförslag. Där får man också väldigt bra förslag till litteratur som man ska köpa in, säger Elin Fritzell.

Även det arbetet förändras efter förutsättningarna.

– Sedan covid önskar våra låntagare annan litteratur än vanligt. De önskar dyr studielitteratur. Då blir det lite svårt med budgeten. Det har varit det svåraste att avväga. Hur ska vi göra här? Ska jag köpa in flera böcker som kostar 700 kronor styck? undrar Petra Ericsson Rolfsdotter.

# Smidigare katalogisering med nya BTJ-appen

**Att hålla bibliotekets katalog aktuell ska vara lätt. Nu blir det ännu smidigare att få en bok katalogiserad, oavsett språk. Efter sommaren kommer alla bibliotek kunna skicka beställningar med mobilen, med en ny app från BTJ.**

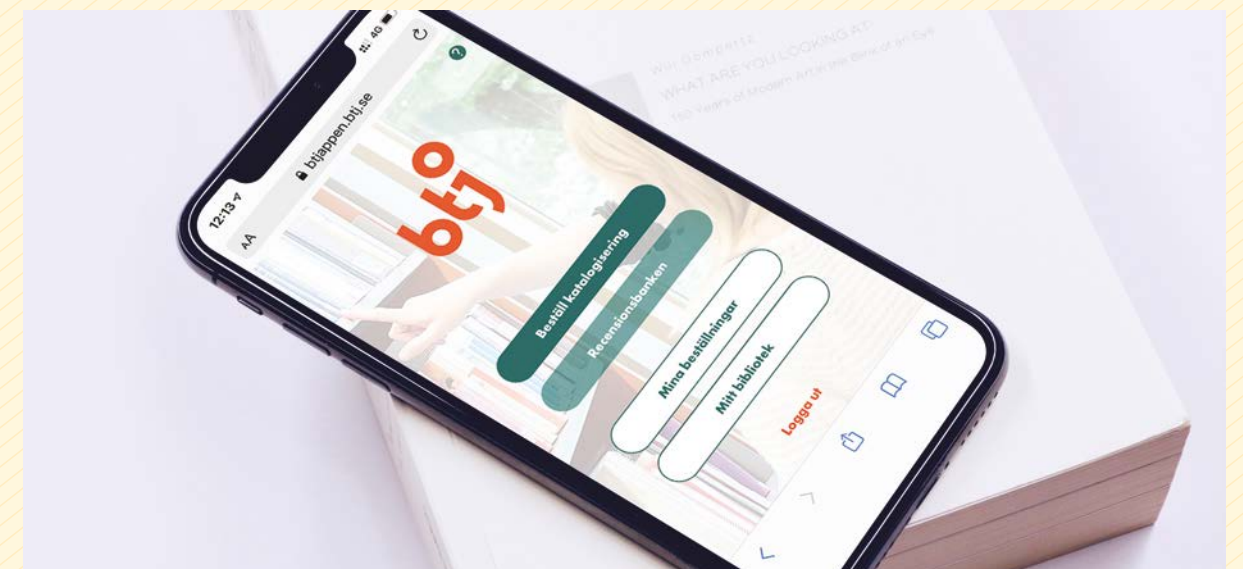
– Vi har noterat ett ökat behov av det som kallas titelbladskatalogisering. Både hos kunder som har bibliografisk service och de som inte har det, säger Mattias Persson, produktägare och tjänsteutvecklare på BTJ.

– Här vill BTJ att appen ska vara som en verktygslåda som ska underlätta bibliotekariens arbete, säger Mattias Persson.

Titelbladskatalogisering kan beställas av bibliotek för redan inköpt material när katalogposter saknas. Biblioteket ska då skicka information från titelbladet till BTJ så att katalogisatorerna kan bygga katalogposten. Tidigare skickades böckerna i lådor eller skannades av och mejlades. I BTJ-appen kan beställning och fotografering av boken lösas med mobil eller läsplatta. Sedan går det att följa beställningen i applikationen.

»Titelbladskatalogisering kan beställas av bibliotek för redan inköpt material när katalogposter saknas.«

Applikationen kommer byggas ut med nya funktioner under hösten. Efter sommaren kommer den alltså bli tillgänglig för samtliga bibliotek.



**Gustav Fridolin:**

# »Alla skolor ska bygga upp ett skolbibliotek«

**Språkrör, minister, utredare, lärare, elev. Gustav Fridolin har sett Sveriges skolbibliotek ur många perspektiv. I januari presenterade han sin utredning för att stärka bibliotekens roll i skolan. Målet: En mer likvärdig tillgång och att bidra till elevernas utbildning och bildning.**



Gustav Fridolin. Foto: Kristian Pohl/Regeringskansliet.

– Det är just i spänningsfältet bildning och utbildning som skolbiblioteket verkar. Just därför är bidraget som ett skolbibliotek kan göra så stort, säger Gustav Fridolin.

Den före detta utbildningsministern är idag lärare på Stadsmissionens folkhögskola i Stockholm. Hösten 2019 började han att leda skolbiblioteksutredningen. Resultatet presenterades i rapporten Skolbibliotek för bildning och utbildning. Förslaget är att alla elever i den obligatoriska skolan och gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek bemannade med utbildade bibliotekarier.

– Grundregeln är att alla skolor ska bygga upp ett skolbibliotek på den egna enheten.

## En mer likvärdig tillgång

Nya krav, ett permanent tillskott på 430 miljoner kronor årligen till kommunerna och en tydligare definition av funktion och uppdrag ska ge en mer likvärdig tillgång och bidra till elevernas utbildning och bildning. Viktigast är bibliotekarien, men även bibliotekets samling väger tungt.

– Beståndet är viktigt. Det är en av de beståndsdelar som utgör ett välfungerande bibliotek också på en skola.

Mot bristen på utbildade skolbibliotekarier erbjuder utredningen Vidareutbildning av lärare för skol-

## »Om VALS-utbildad personal blir förstahandsvalet går det mot vårt förslag«

biblioteksverksamhet (VALS), med ett antagande om att lärarna som går utbildningen i många fall fortfarande delvis bedriver undervisning.



Gustav Fridolin levererar skolbiblioteksutredningen till Utbildningsminister Anna Ekström. Foto: Ninni Andersson/Regeringskansliet

– Ska fler bibliotek vara bemannade kommer det inom överskådlig tid att vara så att lärare börjar arbeta i skolbiblioteken. Men om VALS-utbildad personal blir förstahandsvalet går det mot vårt förslag, i första hand ska skolbibliotek bemannas med fackutbildade bibliotekarier.

## Skolinspektionen granskar

Att Skolinspektionen kan få i uppdrag att granska skolbiblioteken enligt det nya förslaget redan 2023 ser Gustav Fridolin som angeläget.

– Det är jätteviktigt. Två saker avgör vilka skolor och skolmiljöer vi får. Det ena är hur lagen är skriven. Det andra är vilka förväntningar och vilken kultur vi får. När Skolinspektionen börjar ställa den typen av frågor så leder det till att rektorer tänker i den typen av termer. Det ger en annan förväntansbild av hur ett skolbibliotek ska se ut och vara bemannat.

Lärare Fridolins skola har inget bibliotek. Men vuxenutbildningen faller utanför de föreslagna lagkraven. Betänkandet föreslår en ny statlig utredning om bibliotek i förskolan och den kommunala vuxenutbildningen.

## »Här hade det varit bra för mig att få jobba ihop med en bibliotekarie«

– Det visste jag var en tydlig brist och det är någonting jag allt oftare känner, att här hade det varit bra för mig att få jobba ihop med en bibliotekarie.

## Skolbibldagen 2021 – framtidens skolbibliotek!

Den 14 oktober är det premiär för BTJ:s nya event Skolbibldagen – ett måste för dig som är skolbibliotekarie, lärare, rektor, samordnare eller skolchef.

Dagen är uppbyggd kring samtal med specialister i ämnet, däribland Gustav Fridolin, Edward Jensinger och Maria Schedvin. Programledare för dagen är Sofia Malmberg, produktägare för BTJ:s skolbiblioteks-tjänster. Titta direkt på premiärdagen eller när det passar dig fram till den 7 november. Anmäl dig på:

[www.btj.se/skolbibldagen](http://www.btj.se/skolbibldagen)



# Bokens väg – en rafflande resa!

Från några ord på ett papper till att låntagaren hittar boken på bibliotekets hylla och bestämmer sig för att låna hem den. Boken gör en lång resa innan den landar hos läsaren – en resa med flera stopp på vägen och många timmars hårt arbete.



1

**Namn:** Åsa Liabäck, författare till *I hjärtat av Ådala* (Printz Publishing, 2021)  
**Ort:** Linköping

”Min resa mot utgivning startade redan för sju år sedan då idén till *I hjärtat av Ådala* föddes. När råmanuset var klart redigeringsläste jag, hade testläsare som läste, redigerade igen, samt betalade en lektor för att få ett utlåtande att redigera vidare utifrån. Några gånger trodde jag att jag var klar och skickade in till förlag, med refuseringar till följd. Sista svängen med redigering så kände jag att ”nu närmar jag mig”. Jag minns telefonsamtalet som om det var igår. När erbjudandet om kontrakt kom grät jag av glädje!”



2

**Namn:** Christoffer Holst, förläggare på Printz Publishing  
**Ort:** Stockholm

”I början av arbetet tänker man stort: story, karaktärer och miljö. Efter att författaren redigerat läser jag om, och så går vi fram och tillbaka på det sättet några gånger. När vi båda känner att historien sitter tar en redaktör över – då är det språk och detaljer som gäller. Efter det ”sätter jag” boken – det vill säga designar inlagan, och därefter är det korr och sedan tryck.”



3

**Namn:** Heléne Jensen, redaktör  
**Ort:** Stockholm

”Med den här boken arbetade jag och Åsa tillsammans i ungefär två månader, men då var manuset väldigt genomarbetat när jag klev in. I andra fall kan det behövas fler läsningar och mer bearbetning. Normalt sett är det 2–6 månader beroende på skick, men ibland betydligt längre. Tiden jag lägger varierar, men oftast 2–3 veckors heltidsarbete utspritt över dessa månader.”



4

**Namn:** Anna Levahn, kommunikatör Printz Publishing  
**Ort:** Stockholm

”När en bok är antagen hos oss och släppdatum är bestämt gör jag en kommunikationsplan om hur vi vill marknadsföra boken. Inför boksläppet skickar vi ut ett pressmeddelande och kampanjer i sociala medier, skickar manus till utvald press och andra personer som vi tror skulle uppskatta och vilja skriva om just den specifika boken. Boken läggs upp på Bokinfo, och när manuset är färdigt, korrat och klart så skickar ansvarig förläggare också det till BTJ. När boken sedan antligen kommit från tryckeriet skickas läs- och recensionsexemplar ut.”



5

**Namn:** Louise Bodin, PR-konsult  
**Ort:** Stockholm

”Jag börjar med att göra upp en pressplan, där jag listar all media jag planerar kontakta om boken. Jag försöker hitta olika vinklar, är det författaren som är intressant? Eller temat i boken? När någon nappar så bokar jag upp en intervju med författaren (Åsa Liabäck). Har även bollat namn med förlaget på influencers och andra som kan ha intresse för boken.”



6

**Namn:** Maria Börman, Bokinfo  
**Ort:** Stockholm

”Vi brukar säga att Bokinfo är en hub den kommersiella handeln med böcker. Sina böcker på Bokinfo blir det enklare i bokbranschen och vår uppgift är att förenkla i Sverige. Genom att förlag och registrerar att beställa den aktuella titeln.”



7

**Namn:** Niklas Windworth, redaktör och produktionsledare på BTJ  
**Ort:** Lund

”När en titel (oftast två exemplar) kommer från ett förlag ser vi till att den når rätt redaktion (skön, fack, barn eller mångspråk). Sedan avgör redaktören om den ska vara med i BTJ-häftet. Om titeln ska vara med skickas ett exemplar ut till lektor. Det andra lämnas in för katalogisering. När lektören är klar redigerar en redaktör recensionen och synar betyget så att de överensstämmer. Därefter görs korrektur av en annan redaktör, sedan är recensionen publiceringsklar för BTJ-häftet.”



8

**Namn:** Maria Jörgensen, katalogisatör på BTJ  
**Ort:** Lund

”Vi katalogiserar boken och lägger på klassifikation och ämnesord. Skönlitteraturen gör vi alltid också som förkortade poster i Burk. Jag arbetar med svensk tryckt litteratur, både fack, skön, vuxen och barn men jag har kollegor som arbetar med alla möjliga språk och medietyper.”



9

**Namn:** Kajsa Bänck, lektor för BTJ-häftet  
**Ort:** San Sebastián de los Reyes, Spanien

”Under läsningen av boken gör jag små noteringar om exempelvis tema och språknivå. Efter läsningen gör jag en sammanfattning samt tar reda på mer om författaren. Har jag läst fler böcker av samma författare tittar jag på dessa för att hitta eventuella likheter/skillnader. Slutligen skriver jag ihop en grov mall som sedan finjusteras. Fantastiskt kul arbete!”



10

**Namn:** Maritha Ivarsson, lager och orderberedning på Postpac  
**Ort:** Skurup

”När boken kommer till Postpac utrustas den med ett spelkort som är unikt, boken får då en egen identitet. Spelkortet följer boken i dess olika delmoment dvs registrering, utrustning/etiketter, plastning och slutligen till packning åt beställare.”



11

**Namn:** Mirza Zjajo, bibliotekarie  
**Ort:** Handen

”När en bok kommer till oss hamnar den först hos vår katalogavdelning. Där blir den ankomstregistrerad i vårt bibliotekssystem och stämplad med bibliotekets namn. Därefter ställs boken ut bland de andra nya böckerna på vår Nyhetshylla. Har den tur så hamnar den på vår Reserverat-hylla i väntan på att bli hämtad av den låntagare som har reserverat den.”





En bra medieupphandling:

## Råd från bibliotek, upphandlare, expert och leverantör

**När ett bibliotek ska upphandla media är en bok mer än bara en bok. Smidiga inköpsrutiner, utrustning, utbud, pris och flexibilitet behöver alla vägas in. De tre väsentliga parterna, biblioteket, upphandlingsenheten och leverantören går in i processen med olika perspektiv. Hur kan dessa bäst jämkas ihop?**

– Det viktigaste är att upphandlingen motsvarar bibliotekets behov. Det är också viktigt att ha en dialog med leverantörerna. Det kan ske på olika sätt, exempelvis genom dialogmöten eller att skicka ut upphandlingsdokumenten på remiss, säger Josefine Monfors, upphandlingsjurist på Upphandlingsmyndigheten.

Halmstads bibliotek upphandlade nyligen avtal för köp av media. Bibliotekets mål var ett avtal som passade deras arbetsorganisation.

– Leverans och fakturering. Det måste funka och det måste komma på ett sätt som vi kan jacka in i vår arbetsorganisation. Men också hur böckerna är utrustade, hur anpassad webbshoppen är till våra arbetssätt, säger Finn Axelsson, enhetschef på Stadsbiblioteket i Halmstad.

Ansvarig på Halmstads upphandlingsenhet var Lumni Fetiu.

– Mitt största mål är att genomföra processen rättssäkert, så att kommunen följer lagar och regler. Det är min största grej, säger han.

### BTJ valde att inte svara

Men som potentiell leverantör valde BTJ att inte svara på upphandlingen.

– Vi svarar på upphandlingar där vi kan bidra med något utan att endast konkurrera med pris. Vi vill erbjuda bredd och kompetens. Det var inte möjligt i det här fallet. Upphandlingar av den här typen försvårar inköpsrutiner och gör det svårt att handla från olika leverantörer, det vinner inte beställaren på, säger Mattias Persson, produktägare för media på BTJ.

För att få en uppfattning om marknaden och hur andra bibliotek gjort gjorde Halmstad ett förarbete.

– Vi ville veta mer om hur vi behövde anpassa våra underlag för att få fler anbud, berättar Finn Axelsson, bibliotekschef i Halmstad.

För att underlätta för fler leverantörer att lämna anbud delade Halmstad upp avtalet i fyra områden.

– Det är ett råd vi kan ge andra. Det är för att man ska kunna få olika leverantörer på olika områden. Men också för att kunna få mindre leverantörer att kunna vara med och buda, säger Lumni Fetiu.

Men endast ett fåtal leverantörer valde att svara.

– Vi fick bara tre anbudsgivare och det är bara två av dem som konkurrerade, säger Lumni Fetiu.

Även om de är nöjda med avtalet har Finn Axelsson dragit en lärdom.

– Det verkar vara en biblioteksmediemarknad som inte är helt sund just nu. Konkurrensen är låg, det försvårar vårt arbete som upphandlande enhet rätt rejält, säger Finn Axelsson.

### Lagkrav underlättar för mindre företag

Lagen om offentlig upphandling ställer krav på att en upphandlande organisation ska ta ställning till om kontrakt går att dela upp i separata delar. Detta underlättar för små och medelstora företag att lämna anbud och bli tilldelade kontrakt. Regeln kan även medföra att marknadskoncentration undviks och bidra till bättre konkurrens för alla leverantörer.

– Man har en skyldighet i upphandlingar över tröskelvärdet\* att eftersträva att dela upp kontrakt för att gynna små och medelstora företag. Bestämmelsen innebär inte att man måste det men uppmuntrar upphandlande organisationer att göra det. En annan möjlighet för att främja konkurrensen är att använda andra fördelningsnycklar i stället för rangordning. Man kan exempelvis tilldela kontraktet utifrån procentuella delar så att fler kan ta del av affären i stället för att det blir en rangordning där ettan får större delen av förfrågningarna. LOU öppnar upp för olika lösningar men det kan krävas lite mer från upphandlande organisationer, att tänka om och tänka nytt, säger Josefine Monfors.

\* Tröskelvärdet för varor och tjänster enligt LOU är 1 427 377 kronor för centrala upphandlade myndigheter och 2 197 545 kronor för övriga upphandlande myndigheter exempelvis kommuner, medan direktupphandlingsgränsen är 615 312 kronor.



Foto: Privat.

»Det viktigaste är att upphandlingen motsvarar bibliotekets behov.«

**Josefine Monfors**  
Upphandlingsjurist, Upphandlingsmyndigheten



Foto: Privat.

»Mitt största mål är att genomföra processen rättssäkert«

**Lumni Fetiu**  
Ansvarig, Halmstads upphandlingsenhet



Foto: Privat.

»Konkurrensen är låg, det försvårar vårt arbete«

**Finn Axelsson**  
Enhetschef, Stadsbiblioteket i Halmstad





## BTJ vill underlätta för skolbiblioteken med ny tjänst

**Genom att använda sig av de tjänster som BTJ erbjuder under samlingsnamnet Ladda ditt skolbibliotek kan de svenska skolbiblioteken få hjälp med urval och inköp av böcker trots ett strikt regelverk kring upphandling.**

De kommunala upphandlingsreglerna kan göra det problematiskt för skolbiblioteken att köpa in böcker. Det konstaterade Gustav Fridolin i rapporten *Skolbibliotek för bildning och utbildning* där nationella minoritetsspråk lyfts fram som ett område där bristande kunskap kan göra inköp svårare. Sofia Malmberg som tillsammans med Staffan Dykes är produktägare för Ladda ditt skolbibliotek på BTJ har med sin bakgrund som skolbibliotekarie och som samordnare av skolbibliotek stor erfarenhet av vad skolbiblioteken har för behov.

– Är man lärare med uppdrag i skolbiblioteket har man kanske fyra timmar per vecka att lägga på uppdraget. Då blir det ju en prioriteringsfråga vad

man använder tiden till. Det är tidskrävande att hålla sig uppdaterad på utgivningen av barn- och ungdomslitteratur, säger Sofia Malmberg.

### Innehåller flera tjänster

Ladda ditt skolbibliotek innehåller flera tjänster. Ett skolbibliotek kan välja en eller flera och abonnera på dessa. En av tjänsterna handlar om just medieförsörjning. Där är det erfarna bibliotekarier på BTJ som gör ett urval av böcker som hyrs med ett cirkulärt system.

– De skolbibliotek som har ett avtal med någon kan juridiskt ändå använda Ladda eftersom det vi tillhandahåller är en tjänst. Vi säljer inte böcker

till dem. Vi har en palett av innehåll som skolbiblioteken kan välja bland. När man har skräddarsytt tjänsterna för ett specifikt skolbibliotek så har de en fast månadskostnad för alla dessa delar, säger Staffan Dykes.

Förutom medieförsörjning kan verktyget Artikelsök, olika utbildningstillfällen och bibliotekssystemet Cicero bakas in i det paket som tjänsten Ladda omfattar.

– Med tjänsten Ladda ditt skolbibliotek kan skolbibliotekspersonalen prioritera verksamheten i stället, vilket ger mer tid till arbete med eleverna, säger Sofia Malmberg.



A portrait of David Lagercrantz, a middle-aged man with dark hair, wearing a dark blue jacket over a dark shirt. He is looking slightly to the right of the camera with a thoughtful expression. The background is dark and out of focus, suggesting an indoor setting with warm lighting.

David Lagercrantz:

# »Vi behöver chockas och reagera«

Debattstormarna kring hans författarskap är nästan ett normalillstånd. Fortsättningen på *Millennium*-böckerna, biografen *Jag är Zlatan*, kulturarvet från pappan – alla har de diskuterats högljutt i det offentliga. Ändå hyllar David Lagercrantz det fria ordet och har engagerat sig i Svenska PEN:s styrelse.

Foto: Anders Thessing

– Grunden för yttrandefrihet är att vi först ska publicera. Vi ska inte vara rädda, säger David Lagercrantz.

Biblioteken beskriver han som ”ett uttryck för det fria ordet” och ett i det avseendet ”heligt rum”.

– Biblioteket är det offentliga rummet. Det är själva uttrycket för det fria ordet. Där man ska kunna gå, läsa vad som helst. Tänka, tala om vad som helst.

Under sin uppväxt upplevde David Lagercrantz att världen gick åt rätt håll med demokratisering, och yttrandefrihet. Att engagera sig i Svenska PEN var en reaktion på en känsla av att den utvecklingen kom av sig.

– Jag kände plötsligt att något höll på att kantra. 2015 när jag började engagera mig ordentligt var när flyktingströmmarna kom från Syrien, då ökade hotet också här hos oss. Det fria ordet var hotat från alla håll, säger han.

## Stora möjligheter att ta ställning

Biblioteken har stora möjligheter att ta ställning för det fria ordet.

– Biblioteket är ett rum för offentliga sammanträden, även om det är svårt nu med pandemin. När det sker något och förtrycket är hårt någonstans, då är det underbart att ha ett tema om det i ett offentligt samtal. Att alltid vara medveten om att man står i frontlinjen, stridande för det fria ordet.

För de biblioteksanställda som vill stötta det fria ordet finns fler möjligheter än ett medlemskap i Svenska PEN.

– Man kan vara med i den enda organisationen som jobbar helt och hållet för det fria ordet. Det är själva PEN:s uppgift. Men jag tycker också att den biblioteksanställda har en viktig position. Idag kommer folk från delar av hela världen in på biblioteken, att man pratar med dem och hör deras problem och vägleder dem, inte bara in i litteraturen. Utan också i att uttrycka det som finns där inne. Som ibland inte har kommit ut eller inte ens har formulerats.

Bibliotekens urval och bestånd har diskuterats både när det gäller vad som köps in, och vad som gallras ut.

– Vi kan inte börja och förändra i gamla verk. Det går inte, de måste få stå där. Varje tid har sina måttstockar. ”En kättare idag är i morgon en martyr, titlarna beror på herrarna som styr” sa Ferlin. Det skiftar hela tiden. Jag blir obehaglig till mods när man störtar ut och ska ta bort böcker som är skrivna i en helt annan politisk kontext.

## »Jag blir obehaglig till mods när man störtar ut och ska ta bort böcker«

Yttrandefriheten sätts på prov först när det som uttrycks väcker reaktioner. Men vilka reaktioner ska mötas med förståelse, och vilka ska mötas med rakryggat mod? För biblioteken har den frågan ibland visat sig svårnavigerad.

– Det är en del av litteraturens roll: att väcka anstöt. Det ska vi nog klara av. Vi behöver chockas och reagera. Sen får vi rymma det inom lagen, det får inte vara hets mot folkgrupp, men jag tycker att vi inte ska vara rädda.

## Ny bok i november

I november kommer David Lagercrantz nya bok *Obscuritas*, en slags modern Sherlock Holmes, enligt honom själv. Av allt att döma kommer boken bli en storsäljare, men biblioteken bör inte glömma bort titlarna som ges ut för en smalare läsekrets, menar David Lagercrantz.

– Det är klart att biblioteken måste ha böckerna som folk vill ha. Men bibliotekets verkliga roll är att bredda detta. Det är allt viktigare när bokhandeln blir alltmer kommersialiserad. Jag tror att det är viktigt att biblioteken står för sitt gamla uppdrag.

BTJ stöttar under 2021 Svenska PEN:s arbete för det fria ordet och stöd åt hotade och fängslade författare.



# NU KÖR VI IGEN

En digital fest för bokälskare!

Anmäl dig nu till höstens FörlagsDigiDagar.

[btj.se/fdd](https://btj.se/fdd)

1-2  
september

